

ЩОДО ПИТАННЯ ПРО ЗАСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ АДМІНІСТРАТИВНИХ ЗАСОБІВ ПРИМУСУ, ЩО ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ ПРОКУРОРОМ

ФІЛОНЕНКО Тарас Михайлович – прокурор прокуратури Печерського району м. Києва, юрист третього класу

УДК 35.078.1

В статті пропонується новий погляд на адміністративну відповідальність як один із способів забезпечення досягнення результатів застосування адміністративно-правового примусу органами прокуратури. При цьому здійснюється аналіз конкретних статей законодавства регулюючих застосування адміністративної відповідальності в разі відсутності позитивних результатів при застосуванні превентивних заходів адміністративно-правового примусу.

Ключові слова: прокурор; повноваження прокуратури; адміністративно-правові заходи примусу; превентивні заходи примусу; відповідальність; адміністративна відповідальність.

Актуальність дослідження

Загальне зневажливе ставлення до юридичних норм породжує в процесі застосування права порушення законності. З іншого боку, низький рівень правової культури членів суспільства призводить до несприйняття ними адресованих їм індивідуально-конкретних вельнів та формального ставлення до їх виконання [1, с. 9]. При таких обставинах виникає необхідність обговорення питання правового забезпечення дотримання як юридичних норм зокрема, так і режиму законності в цілому.

Без правового забезпечення дотримання режиму законності, виконання положень, передбачених нормативними актами не відбувається або є неефективним. Як показує практика, на сьогоднішній день

наявна тенденція невиконання положень, зафіксованих нормами, що встановлюють заходи адміністративного примусу. Для засобів адміністративного примусу таким забезпеченням поряд із іншими видами заходів є адміністративна відповідальність.

Метою даної статті є підвищення ефективності застосування адміністративних заходів впливу органами прокуратури. Відповідно завданнями, що вирішуються при цьому, є дослідження наукової фахової літератури із даного питання та аналіз положень статей законодавства, що регулюють адміністративну відповідальність.

Стан дослідження

Щодо вивчення проблем адміністративно-правових заходів примусу основою дослідження стали праці таких вчених-адміністративістів як: В. Б. Авер'янова, О. М. Бандурки, Д. Н. Бахраха, В. М. Бевзенка, Ю. П. Битяка, В. В. Галуцька, В. М. Гаращука, І. П. Голосніченка, П. В. Діхтієвського, Д. Г. Заброди, Р. А. Калюжного, С. В. Ківалова, Т. О. Коломoeць, А. Т. Комзюка, В. В. Конопльова, В. І. Курила, Р. С. Мельника, Д. В. Приймаченка, Н. П. Тиндик, Н. В. Хорошак, В. К. Шкарупи, Х. П. Ярмачі та ін. Вивчалися також роботи вітчизняних та зарубіжних науковців різних часів, присвячені проблемним питанням адміністративної відповідальності, серед яких необхідно виділити праці А.Б. Агапова, Г.П. Бондаренка, І.А. Га-

лагана, І.П. Голосніченка, С.Т. Гончарука, Д.М. Лук'янця, У.І. Ляхович, Л.В. Ковалюк, Ю.М. Козлова, В.К. Колпакова, А.І. Миколенко, О.І. Остапенко, Л.Л. Попова, В.І. Попової, М.С. Студенікіної та інших. Але, на жаль, на сьогоднішній день дослідженню правового забезпечення результативності застосування адміністративних заходів примусу у вітчизняній науці адміністративного права приділялось недостатньо уваги.

Відповідно до ст. 8 Закону «Про прокуратуру» вимоги прокурора, які відповідають чинному законодавству, є обов'язковими для всіх органів, підприємств, установ, організацій, посадових осіб та громадян і виконуються невідкладно або у передбачені законом чи визначені прокурором строки. Дане положення вказує на загальнообов'язковість вказівок прокурора. У даному випадку під вимогами законодавець має на увазі як окремі вимоги, так і дії, які є частинами заходів примусу.

У даному випадку законодавець допускає можливість порушення, невиконання вимог прокурора, тому законодавчо закріплює засіб забезпечення у вигляді притягнення до адміністративної відповідальності осіб, які не виконали вимогу. Остання є превентивним заходом впливу на поведінку і свідомість осіб і має за мету не допустити порушення прав та інтересів або виправити той стан, який був загрозою для нормального існування відносин.

Прокурор при застосуванні попереднього заходу примусу, яким в даному випадку є вимога прокурора, виконуючи свої функції, перш за все, прагне до збереження режиму законності чи повернення його в нормальний стан, тобто досягнення позитивних результатів при застосуванні заходів примусу попереджувального характеру. Для цього прокурор застосовує відповідно до своєї компетенції заходи адміністративно-правового примусу. Але коли владний вплив не дає позитивних результатів, встановлена законодавцем норма вимагає застосування більш владних, «сильних» заходів. Саме таким заходом є адміністративна відповідальність.

Підставами для застосування адміністративної відповідальності є наявність складу

правопорушення – системи об'єктивних та суб'єктивних елементів діяння, сконструйованих за чотирма підсистемами, ознаки яких визначені в диспозиціях норм законодавства, що передбачають адміністративну відповідальність, тобто структурно склад адміністративного правопорушення включає в себе, по-перше, чотири підсистеми (об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт, суб'єктивна сторона); по-друге, елементи, які входять до складу підсистем (вина, мотив, мета є складовими об'єктивної сторони правопорушення), та ознаки елемента складу правопорушення (наприклад, прямий умисел) [2].

Наявність всіх елементів складу адміністративного правопорушення, їх доведеність, а так само відсутність обставин, які звільняють особу від відповідальності, є тією підставою, що робить адміністративну відповідальність можливою для застосування прокурором своїх повноважень щодо застосування до особи адміністративного примусу. Так само, наявний склад адміністративного правопорушення є підставою вважати адміністративну відповідальність заходом забезпечення відновлення режиму законності, який було порушено невиконанням мір, заходів. Так само це є забезпечення відновлення авторитету прокуратури як суб'єкта владної діяльності, як представника держави.

Відносини, які виникають у діяльності органів прокуратури мають владний характер. Це зумовлено тим, що виконання покладених на органи прокуратури функцій і повноважень є самостійним видом державної діяльності [3, с. 14]. В.П. Півненко наголошує на тому, що функції прокуратури – це основні напрямки діяльності прокуратури, через які розкривається соціальне призначення, тобто основні обов'язки прокуратури як державного органу, що виконуються нею з використанням закріплених законом форм і методів діяльності в рамках визначеної законом компетенції [4, с.46].

Нагляд за дотриманням іншими суб'єктами встановленого порядку управління є однією з функцій прокуратури як суб'єкта владних повноважень [5, с.92]. Го-

ловною рисою владного суб'єкта є здійснення владно-публічних повноважень у межах, визначених правовими зобов'язаннями й дозволами, які здійснюються виключно способом та у формах визначених законом та реалізуються у відносинах, участь у яких бере значне коло суб'єктів права, відмінних за своїм статусом, організаційною структурою та метою діяльності [6, с.105-106].

Прокурори (органи прокуратури) мають конкретні владні повноваження, які виражаються у владному впливі. Владний вплив, що виходить від суб'єкта владних повноважень, дозволяє підпорядковувати волю і діяльність осіб, що в окремих випадках є необхідним для досягнення цілей і вирішення завдань. Відповідно особа, на яку направлений вплив, має підкорятися владній волі суб'єкта і в обов'язковому порядку виконувати його рішення. У випадку непокори такої владній волі, яка висловлена в рамках норм закону, в наявності факт порушення установленого порядку управління, взагалі, і перешкодження нормальному забезпеченню та здійсненню покладених на прокуратуру України функцій, зокрема, результатом є ініціювання притягнення до адміністративної відповідальності.

Чинний Кодекс України про адміністративні правопорушення містить спеціальні склади адміністративних правопорушень, що застосовуються до осіб, до яких застосовувались заходи адміністративного примусу, але не мали позитивного результату. Відповідно до статті 8 Закону України «Про прокуратуру» посадові особи і громадяни зобов'язані з'являтися за викликом прокурора і давати пояснення з обставин, які з'ясовуються прокурорською перевіркою. У разі ухилення від прибуття посадова особа або громадянин за постановою прокурора можуть бути доставлені примусово органами міліції.

Кодекс України про адміністративні правопорушення фіксує декілька видів адміністративного примусу, які можуть застосовуватись як самостійно один від одного, так і в сукупності. Такими видами може бути як безпосередньо адміністративна відповідальність із санкцією у вигляді ад-

міністративного штрафу, так і адміністративний привід. Аналіз відповідних статей показує, що вони можуть застосовуватись як разом, так і самостійно.

Загальна норма про можливість притягнення до адміністративної відповідальності при відсутності позитивних результатів від застосування попередніх заходів примусу конкретизована статтями 185-4, 185-6 та 185-8 Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП). Відповідно до статті 185-4 КУпАП у випадку злісного ухилення свідка, потерпілого, експерта, перекладача від явки до органів досудового слідства або дізнання передбачається накладання адміністративного штрафу. Крім того, до таких порушників може також застосовуватись адміністративний привід.

Адміністративна відповідальність також передбачається ч. 2 статті 185-6 КУпАП, яка закріплює, що у разі залишення посадовою особою без розгляду подання органу дізнання чи слідчого про усунення причин і умов, що сприяли вчиненню злочину, або протесту, припису чи подання прокурора, а так само несвоєчасна відповідь на подання, протест чи припис до такої особи застосовується накладання адміністративного штрафу.

При невиконанні посадовою особою законних вимог прокурора про проведення перевірки чи ревізії діяльності підконтрольних або підпорядкованих підприємств, установ, організацій або про виділення спеціалістів для проведення такої перевірки, про подання необхідних матеріалів, відповідно до статті 185-8 КУпАП підпадає під таке адміністративне правопорушення, як ухилення від виконання законних вимог прокурора, і до такої особи застосовується адміністративний примус у вигляді адміністративної відповідальності.

Так само ч. 2 статті 185-8 «...ухилення від прибуття за викликом в прокуратуру...» справедливо розцінюється законодавцем, як ухилення від виконання законних вимог прокурора, і передбачає адміністративну відповідальність за таке незаконне бездіяння. При цьому прокурор має право застосувати до такої особи адміністративний привід.

АНОТАЦІЯ

У статті пропонується новий погляд на адміністративну відповідальність як один із заходів забезпечення застосування органами прокуратури адміністративно-правового примусу. При цьому аналізуються положення конкретних статей законодавства про притягнення до адміністративної відповідальності у випадку недосягнення позитивного результату превентивними заходами адміністративно-правового примусу.

SUMMARY

The article offers a new view on the administrative liability as one of the means of providing application of administrative law enforcement by the prosecution authorities. Herewith, it analyzes the provisions of certain legislative articles on imposition of administrative sanctions in case if a positive result is not reached by preventive measures of administrative law enforcement.

Так, у результаті аналізу зазначених статей КУпАП можна констатувати, що адміністративна відповідальність забезпечує виконання таких заходів адміністративного примусу, що можуть застосовуватися прокурором: 1) виклик, що не був виконаний процесуальними особами у конкретній справі (стаття 185-4 КУпАП); 2) вимоги прокурора, виражені в актах реагування (стаття 185-6 КУпАП); 3) законні вимоги прокурора та виклик прокурора (стаття 185-8 КУпАП).

Таким чином, можна зробити наступний висновок про те, що заходи адміністративного примусу превентивного характеру, а саме вимоги прокурора та адміністративна відповідальність є органічно поєднаними. Це поєднання засноване не тільки на спільних джерелах правового регулювання, але й оберненою залежністю при застосуванні. Дана залежність виражається в тому, що адміністративна відповідальність застосовується тоді, коли вже інші заходи адміністративного примусу не мали необхідного впливу на особу. І навпаки, адміністративна відповідальність не застосовується, якщо режим законності вдалося дотримати чи відновити при застосуванні адміністративних заходів попередження чи припинення.

Дані висновки не є остаточними, оскільки проблема підвищення ефективності застосування прокурором заходів адміністра-

тивно-правового впливу та інших питань, пов'язаних із нею, не вичерпується даною статтею і вимагає проведення подальшого дослідження.

Література

1. Мельник І.В. Застосування заходів адміністративного примусу в умовах розбудови правової держави. – Автореф. Дис. ... канд. юрид. наук.— Національна академія внутрішніх справ України. – Київ, 2004. – 19 с.
2. Миколенко А.И. Административный процесс и административная ответственность в Украине. – Х., 2004. – 272 с.
3. Курись А.С. Функції прокуратури як учасника адміністративно-правових відносин: особливості нормативно-правового регулювання // Наше право. – № 4. – 2011. – С. 12-18.
4. Півненко В.П. Прокурорський нагляд в Україні : навчальний посібник / В.П. Півненко. – Х. : Харків юридичний, 2008. – 304 с.
5. Шуба В.В. Адміністративно-правові відносини в діяльності органів прокуратури України: : монографія. – Дніпропетровськ : Літера ЛТД, 2008. – 224 с.
6. Бевзенко В.М. Участь в адміністративно-судочинстві України суб'єктів владних повноважень : правові засади, підстави та форми : монографія / В.М. Бевзенко. – К. : Прецедент, 2010. – 475 с.